

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА
ШЕВЧЕНКА

Навчально-науковий інститут права

кафедра інтелектуальної власності та інформаційного права

«До захисту у ЕК допустити»
Завідувач кафедри
інтелектуальної власності та
інформаційного права
д.ю.н., доц. Кодинець А.О.

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

«Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності»

студента 2 курсу магістратури
група №2 (ІТ право)
денної форми навчання
спеціальності: 081 «Право»
Жили Артема Володимировича

Науковий керівник:
к.ю.н., доц. Носік Юрій
Володимирович

Рецензент:
к.ю.н., доц. Харченко Олеся
Степанівна

Київ – 2022

ЗМІСТ

МАГІСТЕРСЬКЕ ЗАВДАННЯ	3
КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН	5
АНОТАЦІЯ	7
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	9
ВСТУП	10
РОЗДІЛ I. Загальна характеристика неюрисдикційної форми захисту у сфері інтелектуальної власності	14
1.1. Поняття та ознаки неюрисдикційної форми захисту прав у сфері ІВ	14
1.2. Основні види неюрисдикційної форми захисту прав сфері ІВ в Україні ...	19
1.3. Міжнародний досвід неюрисдикційної форми захисту прав сфері ІВ	27
РОЗДІЛ II. Медіація - ключове поняття у неюрисдикційній формі захисту	33
2.1. Міжнародний практично-юридичний досвід медіації у сфері ІВ	33
2.2. Стан застосування медіації в Україні у сфері ІВ	36
2.3. Перспективи розвитку медіації в Україні	41
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Науковий керівник:

к.ю.н., доц. Носік Юрій Володимирович

« » _____ 2021 року

МАГІСТЕРСЬКЕ ЗАВДАННЯ

Жили Артема Володимировича, студента 2 курсу магістратури, денної форми навчання, за спеціальністю «Право», ОНП «Інтелектуальна власність», спеціалізація «ІТ - право»

- 1. Тема роботи:** «Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності».
- 2. Термін здачі роботи керівнику для підготовки відгуку:** «10» травня 2022 року.
- 3. Робота виконується на базі:** Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
- 4. Теоретичне завдання:** аналіз спеціальної юридичної наукової літератури, законодавства України, дослідження досвіду зарубіжних країн; дослідження поняття, правової природи неюрисдикційних та альтернативних способів захисту у сфері інтелектуальної власності та їх видів, а також особливостей їх правового регулювання і застосування.
- 5. Практичне завдання:** правовий аналіз видів неюрисдикційних способів захисту у сфері ІВ; дослідження сучасних тенденцій їх розвитку в Україні та Європі; розробка можливих шляхів удосконалення законодавства та практичних кроків щодо подальшого ефективного впровадження неюрисдикційних способів захисту у систему охорони прав ІВ.
- 6. Сфера застосування результатів роботи:** наукова діяльність, навчальний процес, правотворчість, правозастосовна діяльність.

7. Завдання вручено студенту: «26» жовтня 2021 року.

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Науковий керівник:

к.ю.н., доц. Носік Юрій Володимирович

“ _____ ” _____ 2021 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Жили Артема Володимировича, студента 2 курсу магістратури, денної форми навчання, за спеціальністю «Право», ОНП «Інтелектуальна власність», спеціалізація «ІТ - право»

Тема роботи: «Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності».

№	Види робіт	План	Фактично
1.	Підбір наукової літератури та нормативних актів за темою роботи.	08.11.2021	07.11.2021
2.	Розробка плану роботи та його погодження.	26.11.2021	21.11.2021
3.	Підготовка першого розділу роботи та подання його на перевірку керівнику.	20.02.2022	20.02.2022
4.	Підготовка другого розділу роботи та подання його на перевірку керівнику.	23.03.2022	21.03.2022
5.	Доопрацювання роботи на підставі зауважень керівника. Написання анотацій.	15.04.2022	15.04.2022
7.	Написання вступу, висновків, додатків, списку використаних джерел.	21.04.2022	20.04.2022

8.	Підготовка остаточного варіанту роботи та її технічне оформлення.	26.04.2022	26.04.2022
9.	Подання роботи на кафедру.	10.05.2022	10.05.2022

Студент:

Жила Артем Володимирович

АНОТАЦІЯ

Жила Артем Володимирович. Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності. Магістерська робота. Кафедра інтелектуальної власності та інформаційного права Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

В роботі проведено аналіз неюрисдикційної форми захисту порушених прав інтелектуальної власності, її видів, застосування в національному та зарубіжному законодавстві. Зроблено акцент на медіації як неюрисдикційній формі захисту прав інтелектуальної власності, досліджено практику її застосування в зарубіжних країнах та Україні, проаналізовано зміни до національного законодавства в частині регулювання процедури медіації, виявлено прогалини та розкрито перспективи розвитку як законодавства так і процедури медіації в цілому, виокремлено особливості її застосування при захисті порушених прав інтелектуальної власності. Окремий аналіз приділено факторам, що впливають на популяризацію медіації серед суспільства на прикладі іноземних держав та позитивного ефекту від їх застосування.

***Ключові слова:* право інтелектуальної власності, медіація, неюрисдикційна форма захисту, альтернативне врегулювання спору.**

ABSTRACT

Zhyly Artem Volodymyrovych. Non-jurisdictional form of protection of intellectual property rights. Master's thesis. Department of Intellectual Property and Information Law of Institute of Law of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

The paper analyzes the non-jurisdictional form of protection of infringed intellectual property rights, its types, application in national and foreign legislation. Emphasis is placed on mediation as a non-jurisdictional form of protection of intellectual property

rights, the practice of its application in foreign countries and Ukraine is studied, changes to national legislation on the regulation of mediation are analyzed, gaps are identified and prospects are developed on the peculiarities of its application in the protection of infringed intellectual property rights. Particular attention is paid to the factors influencing the promotion of mediation in society on the example of foreign countries and the positive effect of their use.

Key words: intellectual property law, mediation, non-jurisdictional form of protection, alternative dispute resolution.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ІВ	Інтелектуальна власність
ГК	Господарський кодекс України
ГПК	Господарський процесуальний кодекс
АМКУ	Антимонопольний комітет України
АВС	Альтернативне врегулювання спору
ВОІВ	Всесвітня організація інтелектуальної власності

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Порушення прав інтелектуальної власності є викликом для всього міжнародного співтовариства, а рівень захищеності прав та інтересів творців, їх правонаступників показником ефективності державної політики у сфері протидії неправомірному використанню результатів інтелектуальної, творчої діяльності.

Сприяти прийняттю оптимальних рішень, які можуть максимально задовольнити інтереси сторін завдяки встановленню підстав виникнення конфлікту у сфері і права інтелектуальної власності, можуть альтернативні способи врегулювання конфліктів.

У зарубіжних країнах альтернативне врегулювання конфліктів є усталеною практикою, а у випадках, передбачених законодавством, обов'язковою процедурою досудового вирішення спорів. В Україні попри заходи з впровадження практики альтернативного врегулювання спорів, судовий порядок захисту прав та інтересів у сфері інтелектуальної власності залишається пріоритетним та сильно превалюючим над іншими.

Відповідно до Плану дій для України Ради Європи схваленого Комітетом на 2018-2021 рр., міністрів Ради Європи 21 лютого 2018 року, одним із важливих завдань у сфері забезпечення правосуддя є сприяння використанню альтернативних способів вирішення спорів в Україні.

Метою дослідження. Ґрунтовне дослідження медіації як альтернативної форми вирішення спорів в сфері інтелектуальної власності, її розвиток в Україні та зарубіжних країнах різних правових систем.

Відповідно до зазначеної вище мети, основними завданнями дослідження є:

1. З'ясувати доктринальні та нормативні визначення неюрисдикційних форм захисту;
2. Визначити основні види неюрисдикційної форми захисту права інтелектуальної власності в Україні та зарубіжних країнах;
3. Проаналізувати досвід застосування медіації у вирішенні спорів прав інтелектуальної власності в зарубіжних країнах;
4. З'ясувати стан розвитку медіації в Україні та практику її застосування в сфері інтелектуальної власності;
5. Визначити основні напрямки розвитку національного законодавства, що регламентує застосування медіації в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у зв'язку з застосування медіації в сфері прав інтелектуальної власності.

Предметом дослідження є процес врегулювання спору в сфері інтелектуальної власності шляхом медіації.

Методи дослідження. При написанні магістерської роботи використовувалися як загальнонаукові, так і спеціальні методи. Щодо загальнонаукових, то це абстрагування, аналіз і синтез, індукція та дедукція, а також системно-структурний метод. Дані методи дали змогу підготувати теоретичну основу для визначення позитивних і негативних аспектів правового регулювання спорів у сфері інтелектуальної власності шляхом АВС.

Чільне місце в дослідженні відіграють спеціально-наукові методи: статистичний, соціологічний, формально-юридичний, порівняльно-правовий та ін. Застосування широкого арсеналу методів дозволило провести комплексне дослідження та вирішити поставлені мету та завдання.

Науково-теоретичну основу дослідження склали роботи таких науковців як Долинська М.С., Єрьоменко Г.І., Носирєва Е.Н., Луканина Т., Alan W. Kowalchuk, Stephen P., Thomas P. Valenti, Андрощук Г.А., Марков С.М. та інші.

Нормативну основу дослідження складають акти національного та міжнародного законодавства, а саме: Типовий Закон ЮНІСТРАЛ «Про міжнародну комерційну примирювальну процедуру з настановами щодо її впровадження й застосування», Господарський процесуальний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України, Закон України «Про медіацію» та інші.

Практичну базу дослідження склали нещодавній проект USAID «Справедливе правосуддя» та статистичні результати наукового дослідження С.І. Запарю, М.В. Виглазовою, І.С. Коломієць у роботі «Становлення інституту медіації в Україні»

Новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше було систематизовано підхід до застосування медіації саме в сфері інтелектуальної власності, а також проаналізовано новий Закону України «Про медіацію» з питання його готовності до практичного застосування та відповідності вимогам європейського законодавства в рамках Євроінтеграційних процесів в Україні.

Сфера застосування. Отримані в процесі дослідження результати можуть бути використані для вдосконалення роботи організацій з надання послуг медіації в сфері інтелектуальної власності. Також зроблені висновки стануть у нагоді під час реформування системи правосуддя в Україні в аспекті організації проведення медіації як обов'язкового процесу, що передує зверненню до Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

Структура й обсяг роботи. Структура магістерської роботи обумовлена метою і завданнями дослідження. Вона включає вступ, основну частину, що містить два розділи та шість підрозділів, висновки та список використаних

джерел. Основний текст роботи становить 36 сторінок. Список використаних джерел містить 38 найменувань.

РОЗДІЛ І.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НЕЮРИСДИКЦІЙНОЇ ФОРМИ ЗАХИСТУ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

1.1. Поняття та ознаки неюрисдикційної форми захисту прав у сфері ІВ

Самозахист є найдавнішою і певною мірою, традиційною формою захисту цивільних прав, які практикувались у суспільствах. «У первісному суспільстві, - за словами Г. Кельзен, - діяв принцип самопомоги, за яким реалізація санкції за правопорушення була децентралізованою. Вона довірялася індивідам, інтереси яких постраждали внаслідок правопорушення». Це свого роду аналог сьогоднішнього права особи за самозахист.

Законодавче закріплення права на самозахист було зумовлене низкою чинників. Насамперед, тими змінами, що відбулися у нашому суспільстві впродовж більш ніж десятиріччя, а саме: усвідомленням європейського курсу розвитку української держави і впровадження у життя лібералістичних та гуманістичних принципів, відповідно до яких саме людина є найвищою цінністю, а її права – це не декларативна абстракція, а реальність, фактична цінність, котра має бути обов'язково захищена всіма засобами[1].

Це також має і конституційне вираження, зокрема, відповідно до ст. 3, 24 Конституції України - громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом, ст. 54 Конституції України містить положення стосовно права особи на результати своєї творчої (інтелектуальної) діяльності, за якою громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності[2].

Одним з важливих прав людини є право на результати інтелектуальної, творчої діяльності. Ці результати, будучи об'єктом цивільних прав (ст. 177 ЦКУ), створюють цивільні права та обов'язки (ст. 199 ЦКУ).

В Україні існує дві форми захисту цивільних прав: юрисдикційна і неюрисдикційна, вони також застосовуються у випадку захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. І для того, щоб точніше визначити різницю між ними, та охарактеризувати ознаки неюрисдикційної форми захисту, пропонується надати короткий опис кожної з них окремо.

Отже, юрисдикційна форма захисту - передбачає діяльність уповноважених державою органів щодо захисту порушених прав на об'єкти інтелектуальної власності або прав, що оспорується. Її суть полягає у зверненні особи, права та законні інтереси якої порушено неправомірними діями, за захистом до державних або інших компетентних органів, які уповноважені, в межах своїх функціональних обов'язків вжити заходів для відновлення порушеного права та припинення правопорушення[3].

В свою чергу юрисдикційна форма захисту прав поділяється на загальну і спеціальну форми здійснення передбачених законом засобів захисту. Загальна форма захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності полягає у тому, що особа може звернутися до суду задля відновлення порушених прав. Тоді як спеціальною формою захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності є адміністративний порядок захисту цих прав. Він застосовується лише у випадках, вказаних у законодавстві.

Наявність інституту юрисдикційного захисту відповідає міжнародним вимогам щодо захисту авторських прав. Інститут юрисдикційного захисту містить великий потенціал, здатний забезпечити врегулювання правовідносин у сфері інтелектуальної власності на достатньому рівні. Найефективнішою, від так і найпопулярнішою юрисдикційною формою захисту права інтелектуальної власності є судовий захист, він здійснюється судами загальної юрисдикції у порядку цивільного чи кримінального провадження, адміністративними та господарськими судами[4].

Судовий захист здійснюється в Україні на загальних принципах судочинства.

Тоді як неюрисдикційна форма передбачає захист права інтелектуальної власності самостійно, без звернення за допомогою до державних або інших компетентних органів, тобто власними силами.

До прикладу, це може бути відмова здійснити певні дії, передбачені укладеним договором про передачу майнових прав інтелектуальної власності або ліцензійним договором, відмова від виконання недійсного договору, відмовитися внести певні зміни до твору, що не були передбачені договором, або відмовитися від виконання договору загалом тощо. Важливо вказати, що обрані засоби самозахисту не повинні бути забороненими законодавством та не повинні суперечити моральним засадам суспільства.

Що ж до кола об'єктів, які можуть бути захищені за допомогою самозахисту, то відповідно до ч.5 ст.55 Конституції та ч.1 ст.19 ЦК України особа може захищати будь-які права, коло яких не обмежене. Тобто за допомогою самозахисту можуть бути захищені і майнові права автора і особисті немайнові, незалежно від підстав їх виникнення[5].

Суб'єктами права на самозахист є особа, право якої є під загрозою порушення, таке право може виникати як у фізичних, так і юридичних осіб відповідно. Але тут варто зазначити, що специфіка юридичних осіб державної та муніципальної форм власності полягає у тому, що наразі найбільш оперативна та ефективно вони все ж таки можуть захищати свої права лише через відповідні компетентні органи.

Проте, розвиток права та взаємовідносин у суспільстві не стоїть на місці і цілком можливо, що через деякий час самозахист буде цілком ефективним і при вирішенні спорів за участю юридичних осіб публічної форми власності.

В останні десятиліття в світі та Україні зростає важливість посилення захисту авторського права і суміжних прав. На це впливає два основних чинники.

Перший чинник полягає у тому, що вартість об'єктів авторського права і суміжних прав зростає стрімкими темпами, і при їх неправомірному відтворенні зловмисники можуть одержувати значні доходи.

Другий чинник зумовлений тим, що з кожним роком з'являються все нові і нові технології, відтворення і використання яких охороняється законом. І тому досить популярним та економічно вигідним стає неправомірне відтворення і використання зазначених об'єктів.

Ця проблема є ускладненою тим, що часто неправомірні дії перебувають поза увагою відповідних органів. В той час як великі прибутки, отримані від неправомірного відтворення і використання об'єктів авторських і суміжних прав шляхом корупції, сприяють уникненню державного контролю за зазначеними процесами.

Особливо часто порушуються права іноземних громадян та юридичних осіб. За цих умов наявність ефективних засобів і способів захисту авторських та суміжних прав має велике як економічне так і політичне значення.

Щодо суб'єктів прав на захист то ними передусім є самі автори творів науки, літератури і мистецтва, власники авторських чи суміжних прав, винахідники, розробники, раціоналізатори, а також їхні спадкоємці та інші правонаступники. За життя автора твору, винахідника пристрою, чи виконавця пісні і т.д. відповідно до загального правила тільки він особисто або його уповноважений представник можуть виступати з вимогою про захист порушених прав чи таких, що оспоруються[6].

Захист авторських чи суміжних прав та інтересів, що охороняються законом, здійснюється у передбаченому законодавством порядку, тобто із застосуванням належних форм, засобів і способів захисту прав. Право на самозахист відповідно до вже раніше згаданих ч. 5 ст. 55 Конституції і ч. 1 ст. 19 ЦК України виникає у разі порушення права або протиправного посягання на нього.

Відповідно, серед підстав виникнення права на самозахист (як і права на захист) у відношенні до прав на об'єкти інтелектуальної власності не зазначена реальна загроза порушення права. Хоча, якщо провести аналогію з кримінальним правом де законодавчо передбаченої є підстава виникнення права на необхідну оборону та дії у стані крайньої необхідності (ч. 1 ст.36, ч. 1 ст.39 КК України).

Отже, на основі вищевикладеного можна зробити висновок, що самозахистом прав інтелектуальної власності є застосування особою засобів протидії, які не заборонені законом і не суперечать моральним засадам суспільства.

За допомогою самозахисту можуть бути захищені як особисті немайнові, так і майнові права суб'єкта права ІВ, незалежно від підстав їх виникнення.

Об'єктом самозахисту авторських і суміжних прав можуть недоторканність твору, неправомірне використання твору, переклад, адаптація, аранжування, перекручення твору, приниження честі і гідності автора твору або виконавця, незаконне копіювання та поширення програмного забезпечення, порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію, приниження ділової репутація тощо.

Рівень захисту прав інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки взагалі є одним з найважливіших показників ефективності законодавства у сфері інтелектуальної власності. Порушення таких прав набуває за умов ринку важливого економічного значення.

Таким чином, на аналізі вищезазначеного можна сформулювати власне визначення, що таке неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності, а саме – це самостійна реалізація різноманітних дій та заходів юридичного та фактичного характеру не заборонених законодавством, суб'єктами прав інтелектуальної власності (чи їх представниками), на відновлення та охорону їх законних прав без звернення до державних органів, організацій чи суб'єктів владних повноважень.

Неюрисдикційній формі захисту прав інтелектуальної власності, властиві наступні характеристики:

- застосування особою засобів протидії, що може проявлятися як у дії фактичного чи юридичного характеру [6], так і в бездіяльності;
- виникає у разі порушення права (інтересу) чи реальної загрози його порушення;

- може бути спрямована як на захист свого майнового або немайнового права чи інтересу, так і на захист права/ інтересу іншої особи [7];
- спрямована на запобігання порушенню чи його припинення, ліквідацію його наслідків;
- повинна відображатися в таких способах, які не заперечуються законом та не суперечать моральним засадам суспільства, які відповідають змісту порушеного права, характеру порушення та спричиненим ним наслідкам.
- відсутня участь державних органів чи суб'єктів владних повноважень.

1.2. Основні види неюрисдикційної форми захисту прав сфері ІВ в Україні

До основних, ефективних у вітчизняному правовому просторі видів неюрисдикційної форми захисту прав в сфері інтелектуальної власності належать:

- нотаріальна форма захисту прав інтелектуальної власності;
- медіація;
- переговори;
- претензійний порядок;
- врегулювання господарського спору за участю судді;
- врегулювання спорів в третейському суді;
- діяльність Міжнародного комерційного арбітражного суду;
- врегулювання спорів за участю Антимонопольного комітету України.
- Антимонопольного комітету України;
- звернення з заявою до власника веб-сторінки.

В даному підрозділі пропонуємо розглянути та відокремити вищезазначені форми, проаналізувати їх переваги у вирішенні спорів сфери інтелектуальної власності.

Перш за все пропонуємо розпочати з нотаріальної форми захисту прав інтелектуальної власності. Вчиняючи нотаріальну діяльність нотаріус

(посадова особа органу місцевого самоврядування, чи інша посадова чи службова особа, уповноважена на це) здійснює специфічну правову форму діяльності, суть якої полягає в тому, що в межах її здійснюється застосування правових норм шляхом реалізації нотаріусом (іншою, визначеною законодавством, особою) юрисдикційних повноважень у безспірних справах [8].

Таким чином, нотаріус перед вчиненням нотаріальних дій встановлює дійсні наміри та волевиявлення сторін, в тому числі суб'єктів господарювання (їхніх законних представників) визначає межі дозволеної поведінки сторін правочинів, аналізує норми діюче законодавство, і лише тоді робить висновки щодо можливості укладення правочину.

Для стягнення грошових сум або витребування від боржника майна нотаріуси вчиняють виконавчі написи на документах, що встановлюють заборгованість, або на правочинах, що передбачають звернення стягнення на майно на підставі виконавчих написів.

Медіація це неформалізований, конфіденційний процес переговорів для врегулювання суперечки, який дозволяє розглянути предмет спору під різним кутом і виявити важливі для обох сторін питання, досягнути компромісу та відновити чи зберегти ділові відносини між ними.

Визначення даного терміну наводиться у Типовому Законі ЮНСІТРАЛ «Про міжнародну комерційну примирювальну процедуру із настановами щодо її впровадження та застосування», згідно якого медіація це процес, коли сторони залучають третю особу або осіб для допомоги у мирному врегулюванні спорів, що виникають із приводу контрактних чи інших правових відносин, або пов'язані з ними [9].

Як бачимо, для вирішення спору залучається нейтральна сторона посередник (медіатор), який веде процес, вислуховує аргументацію сторін щодо суті спору і активно допомагає їм зрозуміти свої інтереси, оцінити можливість

компромісів і самостійно прийняти рішення, яке задовольнить всіх учасників [10].

Світовий досвід свідчить про те, що медіація дає змогу вирішувати успішно різноманітні конфлікти, що виникають в усіх сферах суспільного життя. Це цивілізований процес вирішення проблем між сторонами, управління яким покладається на самі конфліктуючі сторони, кінцевим результатом якого є досягнення згоди та встановлення взаємовигідного положення для обох сторін. Процес медіації, на відміну від судового, не потребує підготовки і надання значної кількості документів, дотримання процесуальних норм, порушення яких у суді може закінчитися програшом справи.

Наступні два пункти: переговори та претензійний порядок пропонуємо розглянути разом. У процесі господарської діяльності не виключені спори між сторонами. Враховуючи, що кожен спір має матеріальний інтерес, то на перший план виходить швидкість його вирішення[10].

Переговори та претензійний порядок у вирішенні спорів між суб'єктами господарювання є одним із важливих елементів досудового врегулювання спору. Здійснюючи переговори або висуваючи претензії, один суб'єкт господарювання вказує іншому на його неправильні дії або помилки, які неправомірно зачіпають його інтереси, і вимагає їх усунення або виправлення добровільно, посиляючись при цьому на нормативний акт і фактичні обставини справи. У цьому полягає суть переговорів та подача претензії. І якщо суб'єкт господарювання контрагент задовольняє висунуту вимогу, то відпадає потреба передавати справу для розв'язання до судових органів.

Основною метою переговорів та претензійної роботи є усунення або попередження негативного впливу на виробництво з боку контрагентів - суб'єкта господарювання шляхом застосування до них правових норм. Зокрема виставлені вимоги у претензіях, або під час переговорів між представниками суб'єктів господарювання дають можливість бухгалтерії, юридичному відділу, або іншим структурним підрозділам контролювати виконання договірних

зобов'язань, витрачання матеріалів, стягувати з конкретних посадових осіб збитки.

Завдання переговорів та претензійної роботи на суб'єкті господарювання полягають у:

- відновленні порушених прав і захисті законних інтересів підприємства;
- виявленні причин і умов невиконання завдання і зобов'язання, виготовлення продукції неналежної якості, крадіжок майна, безгосподарності та інших порушень;
- попередженні порушень державної, планової, договірної дисципліни та чинного законодавства;
- покращенні економічних показників господарської діяльності підприємства; відшкодуванні за рахунок винних осіб нанесених підприємству збитків.

Саме переговорна процедура цікавить нас в контексті даного дослідження, оскільки доволі часто для переговорної процедури залучають саме медіатора. Слід також зазначити, що врегулювати процедуру їх проведення складно, а тому використання залежить від волевиявлення сторін господарського спору, у зв'язку з чим сторони конфлікту нерідко не розглядають переговори як обов'язкову процедуру при його вирішенні.

Тому розуміючи складність такого процесу нерідко суб'єкти господарювання здійснюють їх за допомогою посередництва (медіації). Медіацію можна визначити як процес, під час якого незацікавлена, кваліфікована людина допомагає сторонам, втягнутим у конфлікт, досягнути взаємоприйняттого врегулювання.

Посередник допомагає сторонам прийняти до згоди, полегшує і спрямовує сторони на розв'язання конфліктної ситуації. Сутність медіації полягає в тому, що сторони спірних відносин самостійно визначають посередника, який, організуючи переговори між ними та приймаючи активну участь у них, допомагає їм досягнути взаємовигідного рішення з метою вирішення господарського спору. Медіація відрізняється від інших способів, у тому числі й

від третейських судів тим, що посередник не визначає, хто із сторін конфлікту правий, а хто ні, не виносить для сторін обов'язкового рішення та не примушує їх до досягнення угоди [11].

Суть претензії полягає в тому, щоб переконати боржника виконати свої зобов'язання добровільно, таким чином уникнувши подальшого звернення до суду. Тому в тексті претензії мають бути викладені як вимоги про погашення заборгованості, так і можливі негативні наслідки для боржника у разі несвоєчасного задоволення вимог.

У результаті проведення судової реформи національне законодавство отримало новий процесуальний інститут, який спричинив численні дискусії серед юристів-практиків, суддів, науковців та правників загалом. Так, у новій редакції Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) [12], Цивільного процесуального кодексу України [13] та Кодексу адміністративного судочинства України [14], які набули чинності 15 грудня 2017 року, впроваджено інститут врегулювання спору за участю судді.

Варто наголосити, що врегулювання спору за участю судді не є медіацією. На жаль, у професійному колі все ще існує хибна думка щодо знаку рівності між цими процедурами. Тому разом з аналізом норм ГПК України щодо процедури врегулювання спору за участю судді у господарському процесі ми розглянемо її відмінності від медіації. Важливим є те, що запропонувати сторонам процедуру врегулювання спору за участю судді є обов'язком суду.

Якщо сторони висловлять своє бажання скористатися цією процедурою, то суд не може їм відмовити. Крім того, сторони мають право самостійно подавати відповідне клопотання до суду. Про проведення процедури врегулювання спору суд постановляє ухвалу, якою одночасно зупиняє провадження у справі. Врегулювання спору здійснює суддя-доповідач одноособово, незалежно від того, у якому складі розглядається справа. Щодо медіації, то вона здійснюється незалежним, нейтральним медіатором, якого обирають сторони та який пройшов спеціальне навчання.

На практиці судді вже в ухвалі про зупинення провадження та призначення процедури в регулювання спору за участю судді пропонують сторонам надати свої пропозиції щодо можливих варіантів мирного врегулювання спору. Під час закритих нарад суддя має право звертати увагу сторін на судову практику в аналогічних спорах, пропонувати їм можливі шляхи мирного врегулювання спору.

На відміну від судді у процедурі врегулювання спору, медіатор забезпечує дотримання процесу медіації, допомагає сторонам налагодити комунікацію та підтримує їх у пошуку взаємного рішення. Також вагомою відмінністю є те, що медіація орієнтується на інтереси, потреби сторін конфлікту та може виходити за межі предмета позову.

Арбітраж як спосіб вирішення спорів передбачає розв'язання спорів арбітрами (третейськими судьями), яке закінчується винесенням обов'язкового для сторін рішення.

Відповідно до Закону України «Про третейські суди», третейський суд – це недержавний незалежний орган, який створюється за угодою або відповідним рішенням зацікавлених фізичних та/або юридичних осіб у порядку, встановленому цим Законом, для вирішення спорів, що виникають із цивільних та господарських правовідносин [15].

В Україні можуть створюватися і діяти постійно діючі третейські суди та третейські суди для вирішення конкретного спору (суди *ad hoc*). Згідно із Законом України «Про міжнародний комерційний арбітраж», арбітраж – це будь-який арбітраж (третейський суд) незалежно від того, чи створюється він спеціально для розгляду окремої справи, чи здійснюється постійно діючою арбітражною установою [16].

Відповідно до Регламенту Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України (далі – МКАС при ТПП України), Міжнародний комерційний арбітражний суд є самостійною постійно діючою арбітражною установою (третейським судом), що здійснює свою діяльність згідно із Законом України «Про міжнародний комерційний арбітраж» [17].

Міжнародний комерційний арбітраж хоч і здійснює третейське судочинство, має особливий статус, оскільки розглядає спори з іноземним елементом. Він бере до розгляду спори, які, відповідно до міжнародних договорів України, належать до його підвідомчості.

Державним органом зі спеціальним статусом, метою якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері закупівель є Антимонопольний комітет України (далі АМКУ). Як відомо, відповідно до вимог Паризької конвенції про охорону промислової власності від 20.03.1883 р., учасником якої є Україна з 25.12.1991 р., Україна зобов'язана забезпечити ефективний захист від недобросовісної конкуренції.

Це завдання (щодо забезпечення належного захисту від недобросовісної конкуренції) в Україні покладено на АМКУ і здійснюється в порядку, визначеному законодавством «Про захист економічної конкуренції».

Відповідно до ст. 10 цієї Конвенції Актом недобросовісної конкуренції вважається будь-який акт конкуренції, що суперечить чесним звичаям у промислових і торговельних справах».

Аналогічна норма передбачена також і статтею 1 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції».

Крім того, положення ст. 4 Закону «Про захист від недобросовісної конкуренції» передбачають можливість здійснювати захист широкого кола об'єктів інтелектуальної власності від неправомірного використання (тобто без дозволу правовласника), зокрема таких, як: комерційне найменування, рекламні матеріали, торговельні марки та інші позначення, у тому разі, якщо таке неправомірне використання призвело чи може призвести до змішування з діяльністю правовласника (який раніше почав використовувати свої позначення).

Цей альтернативний спосіб захисту об'єктів інтелектуальної власності на практиці завжди розглядався, як найефективніший і найважливіший, оскільки надавав можливість правовласнику припинити порушення його виключних прав

на використання об'єкта інтелектуальної власності не тільки найкоротшим (найшвидшим) шляхом, але ще й за допомогою державного органу, тобто Антимонопольного комітету України, який має широкі можливості та повноваження щодо збору широкого кола доказів, необхідних для доведення факту правопорушення[18].

Цікавим видом форми неюрисдикційного захисту порушених прав в авторському праві, на якому варто зосередити увагу є звернення до власника веб-сайту та (або) веб-сторінки, на якому (якій) розміщена або в інший спосіб використана відповідна електронна (цифрова) інформація, із заявою про припинення порушення. Даний спосіб розповсюджується виключно на захист порушених авторських прав в мережі інтернет. Відповідно до ст. 52-1 Закону України «Про авторське право та суміжні права» при порушенні будь-якою особою авторського права або суміжних прав, яке було вчинене з використанням мережі Інтернет, особа, чиї права були порушені, має право звернутися до власника веб-сайту або веб сторінки, на яких розміщена або в інший спосіб використана відповідна електронна (цифрова) інформація, із заявою про припинення порушення. Заява про припинення порушення повинна містити такі дані: відомості про заявника за якими його можна ідентифікувати (ім'я чи найменування, адресу проживання, або адресу електронної пошти); вид та назву об'єкта авторського права або суміжних прав, про порушення права на який йдеться у заяві; вмотивоване твердження про наявність у заявника майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт авторського права або суміжних прав з посиланням на підстави виникнення таких прав та строк їх дії; гіперпосилання на розміщену інформацію в мережі Інтернет; відомості про постачальника послуг хостингу, який надає послуги і ресурси для розміщення відповідного веб-сайту.

1.3. Міжнародний досвід неюрисдикційної форми захисту прав у сфері ІВ

Україна в своїй правозастосовній діяльності використовує такі ж способи врегулювання спорів, що й інші країни, деякі з них набули поширення (звернення до спеціалізованого державного органу (АМКУ), а деякі тільки набирають популярності, що зумовлено розвитком такого напрямку (медіація).

Медіація в її сучасному розумінні стала розвиватися в другій половині ХХ сторіччя, передусім, у країнах англосаксонського права – США, Австралії, Великобританії, після чого почала поширюватися і в Європі. Медіація успішно використовується і законодавчо закріплена у таких країнах як Норвегія, Фінляндія, Польща, Великобританія, Австрія, Німеччина, Франція, Бельгія, США. У Данії, Швеції, Нідерландах, Ірландії, Іспанії та Італії були здійснені перші кроки до її запровадження у вигляді пілотних проектів. Останнім часом активно впроваджуються програми примирення також і у Східній Європі. Так, в Польщі після експериментального періоду програми медіації були прийняті на рівні національного законодавства. Держави всіляко сприяють розвитку медіації, прикладом може бути Франція, де процедура посередництва є безкоштовною для учасників процесу та оплачується з Державного бюджету. На сьогодні світовий досвід орієнтований на активне використання медіації, що зумовлює потребу в дослідженні та впровадженні даного інституту також в українському законодавстві[1].

Відповідно до директиви ЄС «Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах», медіатор це будь-яка третя особа, незалежно від віросповідання чи професії, якій пропонується провести посередництво ефективним, неупередженим і компетентним чином. У Чехії та Австрії медіаторами можуть бути спеціалісти у галузі права, соціальних наук, чи психології, які пройшли спеціальний тренінг, а в Польщі необхідною умовою також є реєстрація в суді. Відповідно до французького законодавства

посередники мають бути акредитовані прокурором і підписати контракт з Міністерством юстиції щодо надання послуг медіації.

У США, відповідно до Uniform Mediation Act, передбачається право на участь в медіації не лише сторін, але й адвоката. На відміну від судового розгляду чи арбітражу медіація неформалізована, оскільки проводиться без участі судів, тому відсутній державний примус, процесуальних документів та строків. Атмосфера сприяє до мирного вирішення господарського спору, так як відсутня напруженість судового процесу, сторони намагаються з повагою відноситися один до одного, а медіатор сприяє налагодженню конструктивного діалогу між ними. Опоненти не змагаються між собою, як у суді, а намагаються досягнути угоди та примирення.

Спори щодо інтелектуальної власності мають бути посередницькими, якщо цього вимагає положення про ADR в документах угоди. Застереження про ADR зазвичай передбачає, що у разі спору сторони погоджуються спочатку використовувати посередництво, але якщо вони не можуть досягти згоди, то вони можуть перейти до арбітражу. Якщо у відповідних документах немає застереження про ADR, а судовий процес розпочато, медіація все одно може відбутися, оскільки сторони можуть погодитися на медіацію, поки судовий процес триває. Багато судів мають додані до суду програми медіації, що дозволяє їм скеровувати всі або більшість справ на медіацію, яку проводить магістратний суддя або приватна особа з реєстру медіаторів суду. (У деяких судах є спеціалісти з інтелектуальної власності.) Загалом, у посередництві, доданій до суду, сторони не мають можливості обрати бажаного медіатора. Це ключова перевага приватного посередництва. Сторони можуть працювати з посередником, якого вони обрали, якому довіряють і якому вони поважають. Це важливо, оскільки для успіху медіації сторони повинні бути готові обговорити з медіатором дуже конфіденційну і часто конфіденційну інформацію[2].

У Словаччині, процедура закріплення результатів медіації етапів суперечки, який передбачений в процесуальному законодавстві. Суддя

направляє справу на медіацію, до того як почнеться судовий розгляд, коли ж сторони досягають домовленості, це оцінюється як мирова угода.

В США розрізняється два види арбітражу для врегулювання спорів інтелектуальної власності: державний та комерційний арбітраж.

Комерційний арбітраж — це судовий процес, у якому, як і судовий розгляд, вирішує спір третя сторона. Таким чином, арбітраж є формою приватного судочинства. Оскільки арбітраж є складовою контракту, він має велику перевагу перед судовим процесом: сторони можуть обрати особи, яка приймає рішення, з досвідом у спорі щодо інтелектуальної власності.

Арбітраж також має інші переваги перед судовим процесом. Це потенційно дешевше та швидше, оскільки:

- воно є менш формальним, ніж судовий процес:
- дозволяє менше розкривати:
- судові правила доказування зазвичай не застосовуються:
- рішення арбітра є остаточним, обов'язковим і підлягає виконанню в суді;
- є обмежені права на оскарження.

Сторони несуть витрати на арбітраж і гонорар арбітру. Останні зазвичай виставляються за погодинною ставкою і можуть бути досить високими. Однак, оскільки арбітраж, як правило, коротший, ніж судовий процес, загальні витрати зазвичай нижчі. Відразу можна помітити, що арбітраж коштує дешевше, оскільки він скорочує масштаби виявлення та обмежує право на оскарження.

У більшості випадків відкриття може бути краще проконтрольовано в арбітражі, ніж у судовому процесі. Оскільки судові правила дозволяють виявляти «всі» відповідні докази, позови щодо інтелектуальної власності, особливо патентні справи, як правило, передбачають широкі відкриття, включаючи багато свідчень. Таким чином, можна стверджувати, що це абсолютно різні процеси альтернативного вирішення спорів (ADR)[19].

Арбітраж також має інші переваги перед судовим процесом. Це потенційно дешевше і швидше, тому що: як сторони вступають в арбітраж? Один із способів

– включити положення ADR, що передбачає арбітражний розгляд, в документи транзакції, наприклад, ліцензію на отримання патенту.

У положенні ADR зазвичай зазначено, що сторони погоджуються розглядати в арбітражі «будь-які та всі спори, що виникають із цієї угоди або пов'язані з нею». Якщо у відповідних документах немає застереження про ADR, сторони можуть домовитися про арбітраж «після спору». Однак до цього моменту сторони, як правило, настільки ворогують один з одним, що рідше досягають згоди. Тому, коли це можливо, доцільно використовувати арбітражне застереження «до спору» в документах угоди.

Наявність цього пункту може знизити температуру гарячих реакцій сторін, що може відвернути їх від об'єктивного прийняття рішень після виникнення суперечки. Ціна відсутності такого застереження полягає в тому, що якщо розпочато судовий процес, суд може вимагати розгляду справи в арбітражі або посередництва в нейтральному суді, призначеному судом, згідно з програмою ADR, направленою судом[19].

Це, очевидно, виводить сторонам прийняття рішень щодо процесу. Сторонам набагато краще контролювати процес вирішення свого спору щодо інтелектуальної власності. Приватний комерційний арбітраж дозволяє сторонам мати такий контроль. Важливо, що це дозволяє їм вирішувати правила та процедури, які застосовуватимуться до їхнього арбітражу. У більшості випадків сторони погоджуються на те, щоб їхні арбітражні розгляди керувалися відомим, нейтральним арбітражним постачальником, таким як Американська арбітражна асоціація (AAA), яка має добре перевірені арбітражні правила, включаючи спеціальні правила щодо патентних спорів.

Але іноді сторони вирішують використовувати арбітраж ad hoc, в якому арбітр керує розглядом. Помітним недоліком арбітражу ad hoc є те, що сторони беруть участь у прямих відносинах щодо компенсації арбітру. Адміністративний арбітраж не має цього недоліку, оскільки нейтральний арбітражний провайдер виступає як посередник щодо питань компенсації. Правила арбітражу, як правило, є гнучкими і надають арбітру великі повноваження щодо управління

розглядом. Навіть погоджуючись на арбітраж згідно з правилами ААА, сторони можуть відкоригувати правила відповідно до своїх потреб. Таким чином, наприклад, вони можуть вирішити мати одного арбітра або колегію з трьох осіб, або виключити присудження штрафних збитків. Сторони також можуть вирішити інші деталі арбітражу, такі як місце арбітражу, закон, який регулюватиме розгляд, та мову арбітражу. Вони також можуть погодитися, що будуть застосовуватися судові правила доказування. Однак дотримання правил судових доказів не є типовим для арбітражу, оскільки сторони, які погоджуються на арбітраж, використовують оперативну альтернативу судовому розгляду. Оскільки арбітражна угода регулює арбітражний процес, сторони повинні приділяти значну увагу умовам цієї угоди, щоб збільшити ймовірність того, що спір буде вирішено без необхідності судового розгляду.

Висновки до розділу 1. Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності – це самостійна реалізація різноманітних дій та заходів юридичного та фактичного характеру не заборонених законодавством, суб'єктами прав інтелектуальної власності (чи їх представниками), на відновлення та охорону їх законних прав без звернення до державних органів, організацій чи суб'єктів владних повноважень.

До основних, ефективних у вітчизняному правовому просторі видів неюрисдикційної форми захисту прав в сфері інтелектуальної власності належать:

- нотаріальна форма захисту прав інтелектуальної власності;
- медіація;
- переговори;
- претензійний порядок;
- врегулювання господарського спору за участю судді;
- врегулювання спорів в третейському суді;
- діяльність Міжнародного комерційного арбітражного суду;

- врегулювання спорів за участю Антимонопольного комітету України;
- звернення до власника веб-сайту та (або) веб-сторінки.

В зарубіжних країнах найбільш популярними видами неюрисдикційної форми захисту прав інтелектуальної власності є медіація та арбітраж (як державний та і приватний). Медіація в її сучасному розумінні стала розвиватися в другій половині ХХ сторіччя, передусім, у країнах англосаксонського права – США, Австралії, Великобританії, після чого почала поширюватися і в Європі. Медіація успішно використовується і законодавчо закріплена у таких країнах як Норвегія, Фінляндія, Польща, Великобританія, Австрія, Німеччина, Франція, Бельгія, США.

РОЗДІЛ II.

МЕДІАЦІЯ – КЛЮЧОВЕ ПОНЯТТЯ У НЕЮРИСДИКЦІЙНІЙ ФОРМІ ЗАХИСТУ

2.1. Міжнародний практично-юридичний досвід медіації.

В сучасному світі захист прав інтелектуальної власності є як ніколи актуальним у цивільних та господарських правовідносинах, оскільки подібні спори виходять з майнового інтересу, який вираховується значними сумами коштів.

Вважаємо доречним дослідити систему захисту прав інтелектуальної власності провідних країн світу задля можливості удосконалення моделі захисту прав інтелектуальної власності в Україні.

Сполучені Штати Америки (США) є однією із країн, яка має високий дохід від реалізації об'єктів права інтелектуальної власності. До цього висновку прийшли творці Міжнародного індексу інтелектуальної власності 2020 року, опублікованого Глобальним центром інновацій та політики, який входить в структуру Торгової палати США [20].

США вважається першою країною, яка почала застосовувати альтернативні способи врегулювання конфлікту. Найбільш вживаним способом АВС в США є медіація. Саме конфлікти, щодо об'єктів авторського права вважаються найбільш придатними для врегулювання шляхом медіації. В порівнянні із дорогим судовим процесом, медіація є виправданим способом захисту авторських прав, адже судовий розгляд справ щодо порушення авторських прав в середньому може складати 100000 доларів США, а медіація в два рази менше, саме це і є найпершою перевагою застосування медіації. Крім того, вартість судового розгляду може бути і більшою, в залежності від складності справи, необхідності залучати свідків та експертів [21]. Наразі є актуальною медіація, що здійснюється за допомогою Інтернету або телефону. Особливо таке

посередництво є виправданим коли спір є незначним. Для такої процедури залучаються медіатори, які пройшли курси роботи в режимі онлайн [22].

Але варто не ідеалізувати ситуацію з АВС в США, оскільки попри велику затребуваність процедури медіації і досі тривають заходи щодо просвіти населення стосовно даної примирної процедури. Створюються нові центри приватної медіації. В науковій доктрині тривають дискусії щодо ефективних моделей медіації, щодо комбінованих процедур врегулювання конфлікту, щодо медіації як ефективного способу захисту прав інтелектуальної власності на нові результати інтелектуальної творчої діяльності та об'єкти інтелектуальної власності розміщені у Всесвітній мережі [23].

Щодо країн романо-германської правової системи, то варто звернути увагу на Німеччину. Розвиток альтернативних процедур врегулювання конфлікту в Німеччині, як і в більшості країн Європейського Союзу, почався з гармонізації законодавства країн-членів ЄС. А саме, Директива № 2008/52 / ЄС Європейського парламенту і Ради про деякі аспекти посередництва (медіації) в цивільних і комерційних справах, стала початком роботи над законодавчим підґрунтям для медіації, як примирної процедури. Вже, 26 липня 2012 року Німеччина прийняла закон «Про підтримку медіації та інших процедур позасудового врегулювання конфліктів [24]. До прийняття закону в країні вже існувала практика медіації. Дана примирна процедура була присудовою та проводилась суддями. Довгі роки медіація проводилась на безоплатній основі та показувала свою ефективність. На момент прийняття закону про медіацію, дана процедура вже була поширеною на всіх землях країни та практикувалась в загальних та в спеціалізованих судах [25].

Щодо просвітницької діяльності, то в більшості німецьких шкіл права, введений постійний курс медіації. Доктором Артуром Троссеном створена і успішно діє Міжнародна асоціація інтегрованої медіації, яка об'єднує медіаторів більш ніж з 10 країн світу. Медіація з питань інтелектуальної власності є вкрай привабливим варіантом для сторін, які приділяють більше уваги збереженню або зміцненню своїх відносин, прагнуть зберегти контроль над процесом

врегулювання конфлікту, цінують конфіденційність або хочуть досягти швидкого врегулювання конфлікту шкоди для своєї репутації. Відтак, в Німеччині практикують медіацію щодо врегулювання таких видів конфліктів: щодо нових технологій; щодо прав на торговельні марки, музичні твори, твори літератури, мистецтва, інші об'єкти; щодо конфліктів відносно договорів на розпорядження майновими правами інтелектуальної власності [26].

Цікавою є практика Італії запровадження АВС в національну систему. Медіація як один із способів АВС запроваджувалась в Італії як обов'язкова процедура. До цього часу триває дискусія щодо ефективності такого методу запровадження. З одного боку, Конституційний Суд Італії санкціонував конституційність обов'язкової спроби посередництва, за умови, що така обов'язковість не обмежує право громадян на вільний доступ до правосуддя.

Крім того малозначність деяких справ, що розглядаються в суді, можуть обмежувати право на повний та всебічний розгляд складних судових справ. З іншого боку добровільна медіація також має свій позитивний досвід вже протягом 17 років. Кілька тисяч медіацій, що проводяться на рік, мають позитивний результат у врегулюванні конфлікту на 80% [27].

Крім того, 17 січня 2003 року в Італії був прийнятий Законодавчий Декрет № 5 (вступив в чинності 1 січня 2004 року), що встановлює обов'язкову процедуру медіації при врегулюванні корпоративних і багатьох фінансових суперечок. Згідно із зазначеним законом, якщо в договорі сторін або у корпорацій передбачена процедура медіації, суд не х документ спір, поки сторони не проведуть процедуру медіації .

Створення системи інтелектуальної власності в Китаї почалося порівняно пізно, але розвивалося стрімко. З кінця 70х років ХХ століття Китай почав проводити політику реформ щодо захисту інтелектуальної власності, що стало суттєвим поштовхом для розвитку даної сфери [28].

Медіація є найбільш ефективним способом АВС в Китаї. Наразі в Китайській Народній Республіці діють закони «Про медіацію і арбітраж трудових спорів» від 29.12.2007 та «Про народне посередництво» від 28.08.2010

[29]. В Китаї створений Комітет з посередництва, який є організаційною основою системи медіації. Медіатори та організації, що проводять медіацію є недержавними суб'єктами. Освіта та професійна підготовка медіаторів залежить від сфери конфлікту. Якщо конфлікт вже переданий на розгляд суду, до його врегулювання залучається особа, що має юридичну освіту. Угода за результатами медіації передається до суду для ухвалення, тому вимагається професійне її складання [30]. Варто відзначити, що наразі медіація заохочується в Китаї. Так послуги медіатора оплачуються з державного бюджету, тому врегулювання конфліктів, щодо більшості категорій справ може бути здійснена безоплатно.

Вищезазначені країни є прикладами різних правових систем, устрою та традицій, але разом з тим вони визнали медіацію, як одну із ефективних способів врегулювання конфліктів.

2.2. Стан застосування медіації в Україні.

В Україну медіація у її сучасному розумінні прийшла вже як напрацьована технологія в середині 90-х років. Із 1995 року по 1999 рік були створені групи медіації в обласних центрах, з'явилися перші спроби застосування медіаційного методу для врегулювання сімейних і цивільних спорів.

Перший великий амбіційний проект із медіації, ініційований Донецькою групою медіації та профінансований USAID у 1997–1999 роках, був націлений на створення місцевих центрів медіації по всій Україні, підготовку медіаторів, реєстрацію Української асоціації медіаторів і надання послуг медіації для населення. Протягом трьох років медіаторам у восьми регіональних центрах медіації вдалося розв'язати через медіацію 90 справ, у 28 з яких послуги медіатора були оплачені клієнтами, а решта медіаторів працювали *pro bono*; відсоток урегульованих спорів повідомлений не був.

Зіштовхнувшись із проблемою майже повної відсутності попиту на послуги медіації, у 1999 році проект отримав додаткове фінансування через Євразійську

фундацію з метою розгортання програм медіації в пілотних судах Донецька та Одеси. Розроблена в межах цього проекту модель надавала суддям можливість передавати справи на медіацію за згоди всіх сторін. Незважаючи на всі зусилля, результатом було передання на медіацію всього 9 справ [31].

Нещодавній проект USAID «Справедливе правосуддя» та фонду «Відродження» (2014-2015) з підтримки медіації у восьми судах Волинської області базувався на моделі медіації за допомогою зовнішніх медіаторів. За підсумками роботи проекту було проведено 47 інформаційних зустрічей та 38 медіацій, з яких 37% завершилися підписанням угоди [32].

Під час проведення наукового дослідження С.І. Запарою, М.В. Виглазовою, І.С. Коломієць у роботі «Становлення інституту медіації в Україні» була розроблена анкета для з'ясування позицій суддів щодо медіації. В опитуванні брали участь представники суддівського корпусу всіх судів м. Суми, а саме Зарічного, Ковпаківського, Апеляційного, Адміністративного окружного, Господарського судів.

Суддям було запропоновано відповісти на п'ять питань, які допомогли зрозуміти позицію суддів щодо запровадження альтернативного способу вирішення спорів. Всього в анкетуванні брало участь 35 суддів, позиції яких розподілилися наступним чином. На питання, чи доцільним є впровадження медіації як альтернативного способу вирішення спорів, 23 судді відповіли позитивно, 12 висловилися негативно. При цьому більшість суддів із Апеляційного суду та Ковпаківського висловилися «за» медіацію, решта суддівського корпусу з інших судів м. Суми не мають такої однаковості. На друге питання «Чи доцільно з Вашої точки зору запровадження медіації під час судового розгляду окремих справ?» більшість суддів відповіли позитивно (22 особи).

Тринадцять респондентів не вважають за необхідне запроваджувати медіацію під час судового розгляду навіть окремих справ. На питання щодо найдоцільнішої стадії запровадження медіації переважна кількість респондентів відповіли, що медіацію доцільно застосовувати на позасудовій (досудовій) стадії

вирішення спору. Якщо справа дійшла до суду – значна кількість суддів (10) вважають можливим запровадження медіації до розгляду справи по суті. Проте є позиції, згідно з якими можливим є запровадження медіації і на будь-якій стадії розгляду справи (1), або на будь-якій стадії, але до судових дебатів (1). Щодо застосування медіації в окремих категоріях справ – результати анкетування наступні. Більшість суддів вважають, що медіація є доцільною під час розгляду сімейних (11), трудових (8), інших категорій цивільних (8) справ. Окремі судді звертали увагу на адміністративні (3), господарські (5), земельні (2), кримінальні (2) та інші справи. Останнє запитання підтвердило загальне ставлення суддів до медіації як явища, здатного позитивно вплинути на здійснення правосуддя. Більшість суддів (24 судді) схвально ставляться до медіації [33].

Нормативними актами, що демонструють спроби України імплементувати медіацію з метою захисту цивільних прав та інтересів, в тому числі й прав ІВ в національне законодавство є:

- Указ Президента України «Про концепцію вдосконалення судівництва для утворення справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» від 10.05.2006 р.;

- Програма співробітництва між Державною службою інтелектуальної власності (ДСІВ) та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ) на 2014-2016 року від 30.09.2014 р.;

- Директива № 2008/52/ЄС від 21.05.2008 р.;

- ЗУ «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства та інших законодавчих актів» №6232 від 23.03.2017 р.;

- ЗУ «Про медіацію» № 1875-ІХ від 16.11.2021.

Саме прийняття Закону України стало довгоочікуваною подією в сфері медіації, оскільки до цього хоч і формувалась певна практика медіації, але профільного нормативного регулювання не було.

Закон визначає:

- правові засади та порядок проведення медіації як позасудової процедури врегулювання конфлікту (спору),
- принципи медіації,
- статус медіатора,
- вимоги до його підготовки

Медіація може бути проведена до звернення до суду, третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу або під час досудового розслідування, судового, третейського, арбітражного провадження, або під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу. Проведення медіації не впливає на перебіг позовної давності.

Медіація не проводиться у конфліктах (спорах), що впливають чи можуть вплинути на права і законні інтереси третіх осіб, які не є учасниками цієї медіації[33].

Законом встановлено, що:

- процедура медіації застосовуватиметься у будь-яких конфліктах (спорах), які виникають, зокрема, з цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних правовідносин, а також у кримінальних провадженнях при укладенні угод про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим та в інших сферах суспільних відносин;
- фізичні та юридичні особи зможуть звернутись до медіатора для проведення медіації як до звернення до суду, третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, так і під час судового, третейського чи арбітражного провадження або під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу;
- медіація проводитиметься за взаємною згодою сторін медіації відповідно до принципів добровільності; конфіденційності; незалежності та нейтральності, неупередженості медіатора; самовизначення та рівності прав сторін медіації;

- набути статус медіатора зможе будь-яка фізична особа, яка має вищу освіту та пройшла базову підготовку у сфері медіації в Україні або за її межами;

- підготовка у сфері медіації становитиме не менше як 90 годин навчання медіатора, у тому числі 45 годин практичного навчання, та включатиме теоретичні знання та практичні навички щодо принципів, порядку та методик проведення медіації, правового регулювання медіації, етики медіатора, ведення переговорів та врегулювання конфліктів (спорів);

- підготовку у сфері медіації здійснюватимуть заклади освіти, а також організації, що забезпечують проведення медіації, об'єднання медіаторів, суб'єкти господарювання будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, що мають право надавати послуги у сфері медіації або організувати їх надання відповідно до законодавства;

- реєстри медіаторів зможуть вести об'єднання медіаторів, організації, що забезпечують проведення медіації, а також органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які залучають медіаторів або послугами яких користуються[34].

Наразі в Україні відсутній реєстр справ, вирішених за допомогою медіації, але загальновідомим є кейс ТОВ «Рошен-Столиця» та ТОВ «Київський БКК», у 2018 році стало відомо, що корпорація Roshen уклала мирову угоду з "Київським БКК" у суперечці про схожі упаковки тортів.

Водночас у Держреєстрі судових рішень опубліковано ухвалу від 18 жовтня, в якій Roshen просить суд скасувати раніше прийняті рішення щодо забезпечення позовів щодо інтелектуальної власності. Суд прохання корпорації задовольнив. Деталей угоди не відомо, окрім того, що була застосована процедура медіації. На наш погляд, маючи більше деталей врегулювання цієї справи можна було б краще проаналізувати практику застосування медіації, виокремити певні методики[35].

2.3. Подальші перспективи розвитку медіації в Україні.

Євроінтеграційні процеси, розвиток яких пришвидшено в умовах воєнного стану зумовлюють пришвидшене наближення законодавства України до європейських стандартів. Більше того, з моменту прийняття профільного Закону України « Про медіацію» пройшло пів року, а отже, практики роботи медіаторів саме за ним ще не було достатньо.

В процесі практичного застосування даного нормативного акту обов'язково виникатимуть пропозиції до його змін.

Для інтенсифікації співпраці з ВОІВ у 2002 р. було укладено Угоду про співробітництво між Кабінетом Міністрів України та ВОІВ. В подальшому періодично підписувалися Програми співробітництва між Державною службою інтелектуальної власності України та ВОІВ.

Метою зазначеної угоди та програм є здійснення Україною та ВОІВ спільних дій, спрямованих на удосконалення українського національного законодавства у сфері інтелектуальної власності з урахуванням досвіду, набутого іншими державами, і міжнародних тенденцій гармонізації; удосконалення практики правозастосування в Україні з метою виявлення, запобігання і припинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності; посилення ролі інтелектуальної власності у відповідних галузях наукової, технічної та економічної діяльності, що провадиться на території України суб'єктами господарювання тощо.

Так, остання Програма співробітництва, яка розрахована на 2014 - 2016 роки, була підписана у Женеві 30 вересня 2014 року. А одним з ключових заходів 57 –ї серії засідань Генеральної Асамблеї ВОІВ, яка проходила з 2 по 11 жовтня 2017 року у м. Женева, стало підписання Угоди між Міністерством економічного розвитку й торгівлі України та Міжнародним бюро ВОІВ про виконання Державним підприємством «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) функцій Міжнародного пошукового органу та Органу міжнародної попередньої експертизи [36].

Також Центр ВОІВ з арбітражу та посередництва організовує семінари для посередників, а також конференції з різних аспектів вирішення спорів про інтелектуальну власність. Крім того, Центр ВОІВ має ряд публікацій, які перебувають у вільному доступі, включаючи Правила посередництва ВОІВ, Посібник по посередництву ВОІВ та публікацію матеріалів Конференції ВОІВ з медіації, яка була організована в березні 1996 року. Україна у Конференції ВОІВ з медіації (березень 1996 року) участі не приймала [37].

Незважаючи на довготривале співробітництво України з ВОІВ щодо розробки та покращення системи захисту прав ІВ, на сьогоднішній день лише створюється правова основа для застосування процедури медіації та відбувається ознайомлення суспільства з перевагами даного способу захисту прав та інтересів. Зважаючи на вище викладену інформацію щодо Центру ВОІВ та тривале співробітництво України та ВОІВ, очевидно, що фізичні та юридичні особи України за необхідності можуть звернутися до даного Центру для отримання послуг медіації у спорах щодо прав ІВ, а посередники, що працюють в Україні можуть підвищити рівень своїх знань та навичок до міжнародного рівня, що у свою чергу покращить якість та ефективність медіації у вирішенні спорів щодо прав ІВ на території України.

Враховуючи відкритість Центру ВОІВ та співробітництво України з ВОІВ, наша держава має всі можливості імплементувати інститут медіації у національне законодавство з урахуванням міжнародного досвіду та національних особливостей, що у свою чергу підвищить ефективність захисту прав ІВ на території України, покращить статус нашої держави на міжнародному рівні.

Після аналізу Закону «Про медіацію» слід висловити наступні зауваження та пропозиції. Негативним моментом може стати використання строку на відповідь щодо участі в процесі медіації а потім і самого процесу медіації задля затягування часу та впливу строків позовної давності.

Погоджуємось із позицією Мазаракі Н.А., яка вважає необхідним закріпити в законодавстві норму, щодо призупинення строків позовної

давності [38]. Таким чином, строк позовної давності припиняється з дня початку процедури медіації. Початком медіації є день укладання угоди про проведення медіації.

Також доцільним є доповнити даний закон та створити реєстр справ, вирішених за допомогою медіації, який може бути створеним за прикладом Єдиного реєстру державних рішень, зберігаючи повну конфіденційність сторін, а висвітлюючи тільки заходи, що були вжиті медіатором.

Крім того Закон України «Про медіації» не містить положень про контролюючі органи, що можуть перевіряти діяльність медіаторів, а також розглядати скарги щодо діяльності медіатора.

Висновки до розділу 2.

Медіація – найпопулярніший АВС в країнах різних правових систем, яка зарекомендувала себе як ефективний спосіб вирішення спорів, що стосують інтелектуальної власності. Це досягнуто завдяки впливу держави на процедури вирішення спору, з огляду на що можна поділити їх на певні групи:

1) економічні переваги, застосовуються в США, де вирішення спору, щодо прав інтелектуальної власності може коштувати до 100000 доларів, в той час як гонорар медіатора визначається сторонами, і є значно меншим ніж судові витрати. Також прикладом економічних переваг є політика Китаю, де для певних категорії спору медіація є безкоштовним процесом;

2) популяризація процесу медіації, шляхом запровадження окремих курсів в навчальних закладів з даної спеціальності (Німеччина), а також активна робота громадських організацій з інформування населення щодо переваг медіації;

3) обов'язковість процесу медіації. Так, наприклад в Італії в певних категоріях справ законодавчо закріплено обов'язковість

вирішення справи шляхом медіації, як обов'язкова передумова для розгляду справи в суді.

Україна впевнено здійснює інтеграцію національного законодавства у відповідності до вимог Європейського союзу, дані процеси в умовах воєнного стану прискорено.

Важливим кроком в розвитку медіації в Україні стало довгоочікуване прийняття Закону України «Про медіацію», що став основоположним в нормативному регулювання даного напрямку. Але з огляду на те, що даний закон прийнятий пів року тому, а також зміщення державних акцентів на вирішення воєнних питань практики застосування та апробації даного закону ще немає, а тому ми впевнені, що є деякі прогалини в даному законі, які потребують і будуть потребувати вдосконалення, під час вирішення практичних ситуацій.

Оскільки сфера інтелектуальної власності є доволі специфічною, з окремими експертизами, нормами, правилами ділового обороту, то необхідно інтегрувати даний нормативний акт під потреби сторін спору з питань інтелектуальної власності.

ВИСНОВКИ

За результатами магістерського дослідження було зроблено наступні висновки:

1. Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності – це самостійна реалізація різноманітних дій та заходів юридичного та фактичного характеру не заборонених законодавством, суб'єктами прав інтелектуальної власності (чи їх представниками), на відновлення та охорону їх законних прав без звернення до державних органів, організацій чи суб'єктів владних повноважень.

2. В зарубіжних країнах найбільш популярними видами неюрисдикційної форми захисту прав інтелектуальної власності є медіація та арбітраж (як державний та і приватний). Медіація в її сучасному розумінні стала розвиватися в другій половині ХХ сторіччя, передусім, у країнах англосаксонського права – США, Австралії, Великобританії, після чого почала поширюватися і в Європі. Медіація успішно використовується і законодавчо закріплена у таких країнах як Норвегія, Фінляндія, Польща, Великобританія, Австрія, Німеччина, Франція, Бельгія, США.

3. Ми можемо спостерігати як все більше країн вносить у своє законодавство певні пункти або закони, які стосуються інтеграцію медіацію у судову систему тієї чи іншої країни. Але через різний економічний потенціал країни, або через певні культурні чи історичні особливості процедура медіації у багатьох країнах може суттєво відрізнятись.

4. Незважаючи на досвід деяких зарубіжних країн щодо запровадження обов'язкової медіації, вважаємо доречним та більш ефективним в національну правову систему за проваджувати все ж таки добровільну процедуру посередництва. За відсутності фінансування з боку держави послуг медіації, обов'язкова медіація викличе складності її використання через фінансову складову. Крім того вважаємо, що закріплення обов'язкової медіації буде суперечити принципу добровільності процедури медіації.

5. В світі сформовані різні моделі впровадження практики застосування медіації для врегулювання конфліктів, які ґрунтуються на принципах імперативності, коли звернення до медіації є обов'язковою передумовою судового захисту, або диспозитивності, що передбачає право, а не обов'язок учасників конфлікту звертатись до медіації на різних стадіях врегулювання конфлікту.

6. Для популяризації медіації в Україні необхідно звернути уважно на позитивний досвід країн та посилити переваги медіації в Україні: за допомогою економічних чинників, за допомогою просвітництва та імперативних норм, що перешкоджають зверненню до суду з питань інтелектуальної власності без попереднього застосування медіації.

7. Для досягнення вищезазначених завдань необхідно внести зміни до Закону України «Про медіацію» в частині передбачення контролюючого органу за діяльністю медіатора та в частині , що передбачає припинення строків позовної давності на час проведення процедури медіації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шевчук Н. В. Самозахист як спосіб захисту прав інтелектуальної власності [Електронний ресурс] / Н. В. Шевчук – Режим доступу до ресурсу: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/11335/1/%d0%a1%d0%b0%d0%bc%d0%be%d0%b7%d0%b0%d1%85%d0%b8%d1%81%d1%82%20%d1%8f%d0%ba%20%d1%81%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%20%d0%b7%d0%b0%d1%85%d0%b8%d1%81%d1%82%d1%83%20%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%b2%20%d1%96%d0%bd%d1%82%d0%b5%d0%bb%d0%b5%d0%ba%d1%82%d1%83%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%be%d1%97%20%d0%b2%d0%bb%d0%b0%d1%81%d0%bd%d0%be%d1%81%d1%82%d1%96.pdf>.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Захист прав інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zn-otg.gov.ua/news/1589806349/>.
4. Захист прав інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.blp.sm.gov.ua/index.php/ru/potochna-diyalnist/bilopilske-byuro-pravovoji-dopomogi/15977-zakhist-prav-intelektualnoji-vlasnosti>
5. Форми, порядки та засоби захисту права інтелектуальної власності [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://translate.google.com/?hl=ru&sl=ru&tl=uk&text=%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B8%2C%20%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%BA%D0%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%83%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0%20%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B2%D0%B%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96&op=translate>

6. Шевчук Н.В. Самозахист як спосіб захисту прав інтелектуальної власності. Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). 2009. № 3-4. Ст. 179-181. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/30Iv5wC/>
7. Панасюк О. О. Поняття та класифікація форм захисту авторських прав. Форум права. 2013. № 1. С. 758-762.
8. Долинська М. С. Нотаріальне процесуальне право України: поняття та джерела. Порівняльно аналітичне право . 2017. № 6. С. 101.
9. Типовий Закон ЮНСІТРАЛ «Про міжнародну комерційну примирювальну процедуру з настановами щодо її впровадження й застосування» 2002. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/mlconc/03База даних 90953_Ebook.pdf
10. Єрьоменко Г.І. Медіація як спосіб вирішення суперечок [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [:http://innovations.com.ua/ua/interview/13281/temp](http://innovations.com.ua/ua/interview/13281/temp).
11. Носырева Е. Н. Нотариат и альтернативные процедуры урегулирования споров: Материалы науч.-практ. конфер. (15-16 февраля 2007 г.). ФРПК, 2007, с. 63.
12. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII (в ред. від 28.08.2018). База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
13. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV (в ред. від 04.11.2018). База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
14. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV (в ред. від 25.09.2019). База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

15. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 № 1701-IV. База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>
16. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 № 4002-ХІІ. База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12>
17. Регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, затверджений Рішенням Президії ТПП України № 25 (6) від 27.07.2017. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://arb.ucci.org.ua/icac/docs/ICAC_Rules_New_ua.pdf
18. Луканина Т. Захист прав інтелектуальної власності в АМКУ [Електронний ресурс] / Т. Луканина // Юридична газета. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: https://www.asterslaw.com/ua/press_center/publications/protection_of_intellectual_property_rights_in_amcu/.
19. Alan W. Kowalchuk. Resolving Intellectual Property Disputes Outside of Court: Using ADR to Take Control of Your Case [Електронний ресурс] / Alan W. Kowalchuk // Dispute Resolution Journal. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <chrome-extension://efaidnbnmnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.merchantgould.com/portals/12/Dispute-Resolution-Journal-Resolving-IP-Property-Disputes-Outside-of-Court-Kowalchuk-05-06.pdf> .
20. The Global Innovation Index 2020 / Cornell University, INSEAD, and the World Intellectual Property Organization, 2020. 399 p.
21. Stephen P. Anwey Mediation in Copyright Disputes: From Compromise Created Incentives to Incentive Created Compromises. Ohio state Journal on Dispute Resolution. Vol. 18. 2003. P. 439-468.
22. Thomas P. Valenti Mediation in the USA [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/Mediation%20in%20USA%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/Mediation%20in%20USA%20(1).pdf)

23. IP Mediation Conference [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/ipmediation-conference2019>
24. Gesetzes zur Förderung der Mediation und anderer Verfahren der außergerichtlichen Konfliktbeilegung vom 26 Juli 2012 [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBl&start=//*/%25B@attr_id=%2527bgbl112s1577.pdf%27%5D#_bgbl_%2F%2F*%5B%40attr_id%3D%27bgbl112s1577.pdf%27%5D__1613162222855
25. Thomas H., Wendler J. Das neue Mediationsgesetz. Wesentliche Inhalte und Folgen für die Mediation in Steuerrecht. DStR, 2012. P. 1881-1885.
26. Maximilian Haedicke Mediation in Freiburg und weltweit. / [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.jura.uni-freiburg.de/de/institute/igr/mediation/prof-drmaximilianhaedicke-ll-m-georgetown-mediation>
27. La Mediazione in Italia: Il tentativo obbligatorio tra paure e realtà / [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.mondoadr.it/1%E2%80%99introduzione-della-mediazione-obbligatorianell%E2%80%99ordinamento-italiano-tra-paure-e-realta/>
28. Андрощук Г.А. Охрана интеллектуальной собственности в Китае: состояние и тенденции // Наука та інновації. 2010. Т. 6. № 1. С. 81–101.
29. Марков С.М. Китайская модель медиации трудовых споров: социологический аспект // Международный научно–исследовательский журнал / [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://research-journal.org/social/kitajskaya-model-mediacii-trudovyx-sporovsociologicheskij-aspekt/#:~:text=%D0%9C%>
30. Ху Цзерон Соціалізована дія системи народної медіації в епоху великого посередництва / [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: http://www.moj.gov.cn/Department/content/201907/17/611_3228286.html

- 31.** Кисельова Т. Роль міжнародних донорів та місцевих НУО в розвитку медіації в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [URL:http://ukrmediation.com.ua/files/Kiselova.2014.pdf](http://ukrmediation.com.ua/files/Kiselova.2014.pdf)
- 32.** Матвійчук О., Завидовська-Марчук О., Овсієнко А., Турак О., Токарська І., Плахтій І., Річард Р. Медіація в судах: Міф чи реальність? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://legalaid.in.ua/upload/files/3a44250831253ade03a28cb816844196.pdf>
- 33.** Запара С.І., Виглазова М.В., Коломієць І.С. Становлення інституту медіації в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://repo.sau.sumy.ua/bitstream/123456789/4172/1/Запара%20С.%20І.%20.pdf>
- 34.** Прийнято Закон "Про медіацію" [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://yur-gazeta.com/golovna/priynyato-zakon-pro-mediacyu.html>.
- 35.** Битва за торти завершена: Roshen и БКК заключили мировую [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://biz.liga.net/all/prodovolstvie/novosti/bitva-za-torty-zavershena-roshen-i-bkk-zaklyuchili-mirovuyu>.
- 36.** Європейський кодекс поведінки для медиаторів від 02 червня 2004 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://bgarf.ru/science/baltic-center-of-mediation-and-conflictology/normativno-pravovye-dokumenty/evro-kodeks.pdf>
- 37.** Конференція про посередництво ВОІВ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.wipo.int/amc/en/events/conferences/1996/participants.html>
- 38.** Мазаракі Н. Загальна характеристика договорів, що укладаються у сфері медіації / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/2/32.pdf>